

Milovan Tatarin
Filozofski fakultet
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera
u Osijeku
mtatarin@ffos.hr

Erotska zaćinka iz 17. stoljeća

ABSTRACT: Tatarin Milovan, *Erotska zaćinka iz 17. stoljeća* (Erotic *Zaćinka*-Poem of the 17th Century). "Poznańskie Studia Slawistyczne" 14. Poznań 2018. Publishing House of the Poznań Society for the Advancement of the Arts and Sciences, pp. 267–285. ISSN 2084-3011.

Paper focuses on a poem *Mlad užežen u ljubavi*, preserved in an early manuscript by Dubrovnik's merchant Miho Martellini, created before 1657. This is the most erotic *zaćinka*-poem of the 17th century, inspired by the so called cushion customs. The above mentioned poem is a part of a corpus created parallel with the official literary production, and its existence demonstrates the stratification of the 17th century literature, and marks the existence of thematically and stylistically pure folk literature, together with epics, epic poems, tragedies and tragicomedies. That sort of literature didn't have to change the readers, to instruct them in virtuous life, not even to give them some aesthetic pleasure. Its purpose was primarily entertainment.

KEYWORDS: Croatian baroque; baroque literature for the masses; *zaćinka*-poem; division between high and low literature; popular culture

U Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine u Sarajevu čuvaju se dva rukopisa važna za povijest hrvatske dopreporodne književnosti, dijelom zato što su nastala u 17. stoljeću, dijelom zato što sadrže sastavke koji drugdje nisu zapisani, a i zato što se u njima nalaze neki od najstarijih prijepisa *Dervišijate* Stijepa Đurđevića (oko 1579 – 1632), *Radonje* Vladislava Menčetića (oko 1617 – 1666) i dviju satira Paska Primovića Latiničića (oko 1565 – 1629). Osim sastavaka pisanih hrvatskim jezikom ima u tim zbornicima pjesama na talijanskom i turskom jeziku. Njihov zapisivač međutim nije mario za autore, pa je pjesme zapisivao adespotno i najčešće bez naslova; volio je ponajprije ljubavne, ljubavno-pastoralne i šaljivo-satirične pjesme te maskerate, a iz toga okvira izlazi tek pjesma o velikoj *trešnji* 6. travnja 1667., koju je – zajedno sa sastavcima Nikolice Bunića (oko 1635 – 1678) i Bara Bettere (oko 1637 – 1712) – Petar Kanavelić (1637–1719) objavio u knjižici *Grad Dubrovnik vlastelom u trešnju*, tiskanoj u Anconi u jesen

iste godine, kao i prvo pjevanje *Mandalijene pokornice* (Venecija ili Ancona, ?1630) Ivana Bunića Vučića (oko 1592 – 1658), koje se u rukopisu našlo valjda zato što se u njemu opisuju svetičina ljepota.

Prvi je rukopis uvezan u bijelu kožu, a signiran je B 1415/1, drugi je uvezan skromno, u sive kartonske korice i zaveden pod signaturom B 1415/2. Rukopis B 1415/1 privlači pozornost i zbog lijepo nacrtana portreta na drugoj unutarnjoj stranici, za koji je Vid Vuletić Vukasović – njegov prvi poznati vlasnik¹ – tvrdio da prikazuje upravo Ivana Gundulića (1589–1638). Nije jasno na temelju čega je to zaključio, a Milan Rešetar je u jednoj bilješci izdanja Gundulićevih djela, koje je za Stare pisce hrvatske priredio Đuro Kőrbler, zapisao: „Ja se bojim da je sve to nekakva priča” (Kőrbler, Rešetar, 1938, 41, bilješka 23). Rešetar zbornike nije uspio vidjeti, premda mu je o njima pisao sâm Vukasović, koji je 1892. godine publicirao tri turske pjesme iz rukopisa B 1415/2 (Vukasović, 1892, 49–50). Ipak, s vremena na vrijeme rukopisi su zaokupljali pozornost književnih povjesničara, primjerice, Derviša Korkuta (1958–1959, 37–62), Miroslava Pantića (1962, 266–267) i Milana Ratkovića (1971, 39–40). Branko Letić napisao je rad u kojem je rekonstruirao prepisivačev život, a rukopise temeljito opisao (1971, 279–296). Osobno, za njih sam se zainteresirao zato što se u rukopisu B 1415/2 nalazi najstariji ulomak epilija *Pripovijes od Lidije*, kojemu se, na žalost, nije sačuvalo ime autora, a riječ je o prepjevu sedamdeset oktava iz trideset trećeg i trideset četvrtog pjevanja *Bijesnog Orlanda* (Ferrara, 1532) Ludovica Ariosta (1474–1533)².

Prepisivač je tih zbornika dubrovački trgovac Miho Martellini (1635 ili 1636–1719). Na rukopisu B 1415/2 zabilježio je ime i prezime te godinu kad je, valjda, započeo prepisivati: „– 1657 – | Questo Libro di Me Michiel Martelini | Raguseo”. S obzirom na to da je u rukopis B 1415/1 prepisao Kanavelićevu pjesmu o potresu, pretpostavlja se da je taj rukopis nastajao nakon 1667., i to kroz dulje razdoblje, možda čak do početka 18. stoljeća, kad je napisana pjesma *Svjetovaše pridragoga* Injacija Đurđevića (1675–1737)³, koju je Martellini prepisao u istom svesku u kojem i Kanavelićev sastavak (Letić, 1971, 288–290). Danas međutim Martellinijevo ime nije

¹ On je rukopise i darovao Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine.

² Epilij sam 2015. godine objavio u radu *Jedan hrvatski prepjev iz Ariosta: „Pripovijes od Lidije”* (Tatarin, 2015, 183–253).

³ Pjesmu je pod naslovom *Radmio svjetuje Ljubmira* objavio Rešetar, 1918, 309–310.

slavno zbog dvaju spomenutih rukopisa, nego zbog drugoga najstarijeg rukopisa *Osmana* (tzv. Vatikanski rukopis)⁴, koji je započeo prepisivati 12. prosinca 1667., a završio je u ostavštini Stijepa Gradića (1613–1683), kustosa (1661–1682) pa prefekta Vatikanske knjižnice (1682–1683), zbog čega je Körbler tumačio da je Martellini ep prepisivao po Gradićevoj želji (Körbler, Rešetar, 1938, 39).

Miho je inače potjecao iz siromašne obitelji zidara Martina Tonkova iz Sumartina u Gružu i Maruše Boždarević iz Čajkovića u Rijeci dubrovačkoj, a otac je prezime Martellini (tal. *martello* = malj) uzeo kad je dobio djecu: uz Miha još dva sina (Tomo i Vlaho) i tri kćeri (Përa, Margarita i Marija). Neposredno prije potresa Miho se dao u trgovačke poslove, zajedno s ujakom Diodonom Boždarevićem, trgujući finim tkaninama, kožom, nizozemskom svilom. Godine 1672. postao je član bratovštine lazarina, a kao zreo čovjek, 2. kolovoza 1684. oženio se Vicom Vlahovom Trifoni (oko 1651 – 1716), s kojom je imao troje djece: Mariju (r. 1686), Marina (r. 1691) i Vlaha (r. 1693)⁵.

Među mnogim sastavcima Martellinijeva starijega rukopisa B 1415/2 našao se i onaj koji ću po prvome stihu – jer naslova nema – zvati *Mlad užežen u ljubavi*. Kad sam u svibnju 2011. rečeni rukopis fotografirao u Zemaljskom muzeju, nisam razumio zbog čega je list na kojem počinje ta pjesma nekako oko sredine otkinut (pa se od nje sačuvalo samo devet potpunih osmeraca), kao ni zašto je iskinuto nekoliko – čini mi se tri – sljedećih listova. Mogao sam tek pomisliti da je riječ o još jednom primjeru nesretne sudbine kojoj mnogi rukopisi nisu umaknuli. Ipak, varao sam se: postojao je dobar razlog zašto je netko uništio spomenutu pjesmu. Objašnjenje je došlo u kolovožu 2014. godine, kad sam, istražujući po dubrovačkim depozitarima, u Znanstvenoj knjižnici naručio rukopis br. 678, koji sam svakako želio pogledati jer sam već i prije primijetio – na temelju opisa Stjepana Kastopila (1954, 391–393) – da sadrži sastavke koje sam uočio u Martellinijevim rukopisima. Među njima je bila i začinka *Mlad užežen u ljubavi*, i to u integralnoj verziji. Čim sam ju pročitao, sve je bilo jasno: riječ je o najlascivnijem sačuvanom sastavku 17. stoljeća, čiji je autor nadahnuće našao u intimnim posteljnim običajima.

⁴ Opis rukopisa vidjeti u Körbler, Rešetar, 1938, 38–41.

⁵ Svi biografski podaci preuzeti su iz Letić, 1971, 282–288.

Kad je riječ o spolnosti, čovjek onoga doba ni po čemu nije bio drukčiji od čovjeka bilo kojega doba, jednako se borio s požudom, koja je bila tabuizirana i sapeta nizom zabrana, a kad se uzme u obzir da je riječ o stoljeću katoličke obnove, sistemski pritisak bio je još naglašeniji. Cenzura i autocenzura uvelike su utjecale na to da jedno tako osjetljivo područje uopće postane književna tema, a ako se to i događalo, govorilo se pažljivo, diskretnim i konvencionalnim izrazima. Među rijetke, nešto slobodnije i senzualnije sastavke – koji o žudnji govore mimo njezinih galantnih manifestacija – nedvojbeno pripadaju *Ljuvezni noćne* Antuna Gleđevića (1656 ili 1657–1728) i *Razblude noćne* Ivana Šiškova Gundulića (1678–1721), kao i anonimne pjesme iz Martellinijeva rukopisa B 1415/1 *U lovu se mlad Radmio*⁶ i *Nedorasla plavuljica*, obje vrlo zanimljive zato što seksualnu inicijativu u njima pokazuju žene.

Pjesma *Mlad užezhen u ljubavi* vrckava je verbalna igra koja humoristične efekte postiže zahvaljujući genitalnoj metaforici i aluzijama na spolne radnje. Pjesma je strukturirana kao niz zagonetki koje naizmjenice jedno drugome postavljaju mladić i djevojka. Zanimljivo je da je nepoznati pjesnik narativnim okvirom motivirao seksualno gonetanje: iako im je ljubav bila zabranjena i premda je majka budno pazila na djevojku, ona se jedne noći ipak iskrala iz kuće, pa kad se s mladićem našla na livadi, otvoreno mu je iskazala svoje želje, tj. dopustila mu je „što i mužu žena svaka”. Nakon *ljuvenoga uživanja*, otpočinuli su, a vrijeme su kratili dvosmislenim zagonetkama. Kad je počelo svanjivati, ponovno im je „došla volja”, a nakon toga „svak otide na svoju stranu”. Ta jednostavna i prirodna situacija, u kojoj se obje strane prepuštaju strastima, otvoreno i bez ustezanja, daleko je od uobičajenih opisa muško-ženskih odnosa sapetih normama pristojnoga ponašanja, koje, dakako, podrazumijevaju da je muškarac taj koji *navaljuje*, a žena je ta koja redovito odbija ili se barem nećka. Smijeh koji začinka izaziva posljedica je seksualiziranog rječnika u metaforičnim pitanjima, s jedne strane, a logičnih odgovora koji uvijek ciljaju na neku jednostavnu radnju ili predmet, s druge strane. Pritom nisu samo mladićeve zagonetke

---

⁶ Tu je pjesmu Luka Pavlović (1821–1887) u drugoj polovici 19. stoljeća prepisao u rukopisu br. 663 (Znanstvena knjižnica, Dubrovnik) među pjesmama Vladislava Menčetića. Da bi ta i ostale pjesme mogle biti Menčetićeve upozorio je Miroslav Pantić, 1961, 82–83. Svetlana Stipčević nije bila sklona potvrditi Menčetićevo autorstvo. Vidjeti njezinu monografiju Stipčević, 1973, 72–78.

lascivne, nego su i djevojčina pitanja podjednako provokativna, a tako je i u nekim odgovorima u kojima ona pokazuje valjanu upućenost u mušku anatomiju i spolne radnje. Takva vrsta ženskoga glasa nije dosad zabilježena u staroj hrvatskoj književnosti, što pjesmu čini posebnom, neovisno o činjenici što je riječ – kao i u mnogo čednijim pjesmama – o muškoj fantaziji u kojoj „ženski govor nije subverzivni glas Drugoga, već je govor želje, poput muškoga” (Bogdan, 2002, 119). Dakako, cijelo gonetanje prati hinjena naivnost te se mladić i djevojka tobože prekoraavaju kad odgovor smjera na „nečasne stvari”:

Mladić veli: „Ugoneni
 sad gonetku ovu meni:
 Ćneki ņeku kad pritisne,
 rukami joj dojke stisne,
 među noge ņoj upade,
 usred stegan glavu klade
 i čudnu ti rados ima
 kad se bijelo izažima”.
 Reče móma: „Ta je lasna
 rijet gonetka, ma nije časna”.
 Na tu mladić odgovara
 da se ona tvrdo vara
 er gonetka sama pravi
 kad se muze vime kravi (s. 27–40).

Jedan od rijetkih koji je obratio pozornost na sastavak *Mlad užezen u ljubavi* bio je Fran Kurelac, objavivši ga u aneksu knjizi *Runje i pahuljice* (1866–68, 12–15). Naslovio ga je *Pěsan od gonetaka*, spajao je po dva osmerca u šesnaesterce, koje je organizirao u *strofe* od šest do trinaest stihova. Pjesma završava 178. stihom ovoga izdanja, nedostaju joj četiri završna osmerca, a u varijantama se razlikuje od prijepisa u rukopisu br. 678. Otkuda ju je preuzeo, ne mogu ništa reći, kao što nije jasno na temelju čega ju je pripisao baš Injaciju Đurđeviću. Premda je posumnjala u tu atribuciju, Slavica Stojan je pjesmom ilustrirala tezu o „opadanju moralne discipline” potkraj 17. stoljeća, čemu je uzrok bila sveopća nesigurnost izazvana potresom iz 1667. godine (2003, 209–210). Kako međutim svjedoči Martelinijev rukopis B 1415/2, pjesma je mnogo starija od Đurđevićeva doba.

Prepisivač rukopisa br. 678 pjesmu *Mlad užezen u ljubavi* odredio je kao začinku, dakle kao pjesmu koja pretpostavlja izvedbeni kontekst, neku

prigodu u kojoj bi se odrecitirala ili otpjevala. Začinke, naime, pripadaju onome korpusu koji je Pavao Pavličić nazivao pučki barok (1995, 178 i dalje): temom vezane uz neku osobitu situaciju (davanje vjere i pirovanje, odlazak u samostan, javni događaji i sl.), pisane najčešće osmeračkim kupletima, slavljeničko-čestitarske ili šaljive po tonu, oskudne stilske fakture. Pirne začinke nastajale su kroz 17. i 18. stoljeće, pisali su ih, primjerice, Oracio Mažibradić (1566–1641) (*Istinu nam reci, Đuno*), Junije Palmotić (1607–1657) (*Mi smo tebe, družo mili*), Serafin Bunić (1632–1721) (skupljene su u ciklus *Vrhu zaručenja svjetovna*), Petar Kanavelić⁷, Vicko Petrović (1679–1754)⁸, Pjerko Sorokočević (1749–1828), a mnogima ne znamo autora. Đurđević je najpreciznije odredio njihovu prirodu: „na običajnu priprosto spjevane za bit razumljene od svakoga” (Rešetar, 1918, 270). Začinke su bile namijenjene doista najširem krugu slušatelja i oni koji su ih sastavljali nisu pretendirali estetiziranom izrazu jednostavno zato što je sadržaj začinke bio važniji od njihove forme.

Kad Đurđević kaže da su njegove začinke „na običajnu priprosto spjevane”, svjedoči da je riječ o žanru duga trajanja, nedvojbeno vezanom uz usmenu književnost⁹, o čemu svjedoče i parno rimovani osmerci, a ne, recimo, osmerci organizirani u katrene, rezervirani ipak za *ozbiljnije* lirske žanrove. Premda se dade pronaći i začinke koje su pisane dvanaesticima (kadšto je Menčetićev *Radonja* u rukopisima određen kao začinke, a u rukopisu B 1415/2 pjesmu *Poranila Rakle mlada cvijetja nabrati* Martellini je također odredio kao začinke), pa i polimetrično, ipak su osmerački kupleti karakteristični za začinke, što nije slučajno: *neliterarni* sadržaji i funkcija začinke tražili su i osobito stihovno ruho. Baš zato što su definirani namjenom i traže publiku, a ne čitanje u osami, ti su sastavci na neki način teatralizirani, neovisno o tome jesu li monološki ili – kao u slučaju pjesme *Mlad užežen u ljubavi* – dijaloški ustrojani.

Začinke su u 17. stoljeću zacijelo bile žanr važniji i produktivniji nego što to možemo suditi na temelju sačuvanoga korpusa, a pisali su ih pjesnici

⁷ O dvanaest njegovih začinke više vidjeti u Bojović, 1980, 138–142.

⁸ Trinaest njegovih pirnih pjesama sačuvano je u rukopisu br. 1511a (Arhiv Male braće, Dubrovnik).

⁹ Da već nazivi kao što su pjesme „za gutke”, „začinke od kola” ili „začinke pirne” upućuju „na lirske pjesničke žanrove nastale s ugledanjem na usmene pjesme i na okolnosti njihovih izvedbi” misli i Maja Bošković Stulli (1978, 210).

koji su se laćali literarnijih tema i visoko pozicioniranih žanrova. O tome, mislim, dobro svjedoči životopis Junija Palmotića koji je Stijepo Gradić napisao za rimsko izdanje *Kristijade* (1670). Gradić, naime, kaže da se Palmotić najviše bavio dramom, ali i pjesmama koje muškarci i žene pjevaju – i uz koje plešu – na svojim veselim sastancima, a osobito na svadbama. Običaj je bio da se sve što se iz mladoženjina života moglo okrenuti na šalu, šaljivo i opjeva, ali se govorilo i o ozbiljnim temama (složni život mladenaca, obveze oca i majke, ljubav prema ocu i braći). Teško je izreći – nastavlja Gradić – koliko su takve pjesme razveseljavale društvo. Palmotić je pak takvih pjesama sastavio mnogo, dapače, oni koji su ih zapisivali nisu to mogli činiti tako brzo kako ih je on brzo usmeno skladao, i to potpuno nepripremljen. Od toga se Junijeva opusa međutim nije sačuvalo ništa osim jedne pjesme koja je nastala u srpnju 1636., kad se Antun Krivonosović (oko 1600 – 1638) oženio Katom Mihovom Bobaljević, koja se u više prijepisa sačuvala pod naslovom *Družini Antuna Krivonosova muža na piru*, a u kojoj Palmotić prvu bračnu noć uspoređuje s kartanjem¹⁰. Osim začinki koje se obraćaju kojemu od sudionika pira, pisale su se i tzv. dumanske začinke povodom odlaska djevojaka u samostan; takve sam, recimo, našao u ciklusu *Vrhu zaručenja duhovna* Serafina Bunića, zatim u rukopisima Marije Bettere Dimitrović (1671–1765), Vicka Petrovića, Petra Boškovića (1706–1727), Miha Milišića (1711–1798), Pjerka Sorkočevića (1749–1828), a mnogo ih je do nas stiglo bez imena autora¹¹. U posebnu skupinu treba okupiti začinke koje se uvjetno mogu nazvati družinske začinke. Izvodile su se na okupljanjima kojima se proslavljao uspješan završetak kakva javnog nastupa od veće ili manje važnosti za gradsku zajednicu. Kao iskazni subjekt u njima nastupa družina, a u primjerima koje poznajem one su odreda sastavljene od mladića. U tim se sastavcima poimenično spominju članovi družine, na dvosmislen i lascivan način pretresaju se njihova erotska iskustva, ukratko, cilj im je nasmejati se na vlastiti račun. Konačno, osim pirnih, dumanskih i družinskih, pisale su se i ljubavne začinke u kojima su akteri ponijeli imena pastirica i pastira, a neke su izrazito erotične i sugeriraju konzumiranje muško-ženskoga

¹⁰ Pjesmu je 1920. pod naslovom *Muze na piru* objavio Rešetar (1920, 66–67).

¹¹ Vidjeti, primjerice, rukopise R 5320 (Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb), br. 663 (Znanstvena knjižnica, Dubrovnik), br. 1476, 1479 i 1480 (Arhiv Male braće, Dubrovnik).

odnosa. Istina, po temi i likovima takvi se sastavci mogu svrstati i u pastoralnu liriku, no naglašena senzualizacija netipična za arkadijski ambijent, osmerački kupleti, činjenica da ih se kadšto u rukopisima određuje kao začinke, sugerira mogućnost javnoga izvođenja.

Da je pjesma *Mlad užežen u ljubavi* – koju je Martellini prepisao u pretpotresno vrijeme, a od njega ju početkom 18. stoljeća preuzeo prepisivač rukopisa br. 678 – živjela i poslije, premda *razdrijeta* i pretvorena u samostalne zagonetke, potvrđuje rukopis br. 446, koji se čuva u Arhivu Male braće u Dubrovniku, a načinio ga je Đuro Ferić (1739–1820). Pod naslovom „Razlike gonetke neznana pjesnika” prepisao je devet stihovanih zagonetaka, a zatim, četiri lista dalje, još tri, među kojima se nalazi i nekoliko nastalih emancipiranjem dijelova pjesme *Mlad užežen u ljubavi*. Ferićev prijepis svjedoči da je zanimanje za tu vrstu dvosmislenih sastavaka, koji su atraktivnost crpjeli iz poigravanja spolnošću, očito bilo trajno, a možda nije pretjerano pomisliti da su takve zagonetke intenzivno živjele u usmenoj kulturi. Zacijelo se nekoć i znalo tko im je bio sastavljač, no s vremenom su postajale opće dobro.

Mlad užežen u ljubavi otkriva neslužbenu stranu pobožnoga 17. stoljeća, u kojem – kako je to primijetio Mihovil Kombol – „buja (...) neobično religiozna lirika, nadahnjujući se motivima smrti, četiriju posljednjih stvari, Golgote i prolaznosti svijeta u duhu obnovljenog katolicizma i asketizma” (1961, 221). Pjesma svjedoči o svakodnevicu koja je *prostija* od onoga lika koji joj žele dati velike metanaracije, državne institucije ili Crkva. Da je pjesma *Mlad užežen u ljubavi* nekoć nedvojbeno silno uveseljavala, a da i danas izaziva pritajeni smijeh, lako je razumjeti: baš zato što je čovjekova seksualnost uvijek na neki način sankcionirana i potisnuta, genitalna metaforika implicira nešto subverzivno, kršenje zabrana i stanoviti otpor službenom, nerijetko konzervativnom moralu koji se trudi ukrotiti čovjekovu prirodu.

Iako je pjesma *Mlad užežen u ljubavi* osamljena u svojoj vrsti, zacijelo nije takva bila u doba kad je nastala i njezino postojanje otvara niz pitanja širega značenja. Ponajprije pitanje društvenoga konteksta koji je za tu lirsku vrstu nedvojbeno bio važan, kao i pitanje publike kojoj je bio namijenjen. Zatim, pitanje začinki i njihova mjesta u žanrovskom sustavu baroka još uvijek je neistraženo i maknuto na marginu pod utjecajem – razumljivo – visoke literature seičenta, a silno je zanimljivo. Koliko su pjesnici držali

do te lirske vrste, za koje su ih sve prigode – osim spomenutih – pisali, danas pravo ne znamo, kao što dovoljno ne poznajemo ni oblike razbibrije dubrovačke vlastele, građana i pučana mimo svake javne ceremonije. Koliku je ulogu u svemu imala glazba, jesu li se začinke pjevale i na koje melodije, također bi bilo vrijedno istražiti. Gradić kaže da je Palmotić na nekakve sastanke dolazio nepripremljen, a u istom je trenutku mogao izmisliti začinke. Znači li to da su pisci koje danas uvažavamo zbog njihova posla u visokopozicioniranim žanrovima angažirani da za neko skupno veselje napišu prigodne pjesme, onakve kakve inače ne bi pisali? Iz Đurđevićevih pirnih začinke vidimo da su pisane i bez spominjanja konkretnih imena, kao univerzalne pjesmice koje su se mogle izvesti na bilo kojem piru. Sve su to indicije koje nedvojbeno upućuju da je začinke u životu čovjeka 17. stoljeća imala važno mjesto, a mi ga dovoljno ne poznajemo.

Pjesma *Mlad užežen u ljubavi* – napisana prije 1657 – dio je korpusa koji je nastajao usporedno s oficijelnom literaturom, a njezino postojanje pokazuje da se književnost u 17. stoljeću raslojavala, da je uz epove i spjevoeve, poeme, tragedije i tragikomedije postojala književnost pisana zato da bi bila „razumljiva od svakoga”. Ta literatura nije trebala mijenjati čitatelje, nije ih trebala poučiti kreposnom životu, a nije im trebala pružiti ni neki osobit estetski užitak. Ona je ponajprije – zabavljala. Premda je po temama, motivima i stilskoj jednostavnosti bliska pučkoj književnosti, kultura začinke ne pripada u cijelosti tom fenomenu: njome se bave pjesnici koji se istodobno izražavaju u visokoestetiziranim žanrovima, ne skrivaju svoje autorstvo, a iako njihovi sastavci imaju konkretnu svrhu, nemaju značenje opće i izvanvremenske istine, čemu su najčešće težili pučki tekstovi. Začinke su namijenjene i onima bez ikakvoga poetičkoga znanja kao i onima koji takvo znanje posjeduju, zbog čega ih je teško okupiti pod koji uvriježeni termin: one jesu opozicija visokoj književnosti, ali nipošto ih se ne može bezrezervno svrstati u *nisku* ili *neslužbenu* književnost; premda u širem smislu začinke jesu neka vrsta alternative, brojnost takvih sastavaka, dugo trajanje, pa nedvojbeno važnost kako u ritualiziranim tako i u neobveznim prigodama ne dopušta da ih se previdi kao efemernu pojavu u kulturnom životu Dubrovnika. Pisane s konkretnim povodom, bez umjetničkih pretenzija, nerijetko duhovite i peckave, namijenjene najširem krugu čitatelja i slušatelja, začinke su vrsta zabavne književnosti 17. i 18. stoljeća.

Ne dvojim da je bilo mnogo više onih koji su takav tip štiva voljeli od onih kojima je bio zazoran. Mnogima je to vjerojatno bila i jedina literatura s kojom su se susretali, i to u konkretnim životnim prigodama, kad se veselilo i pritom začinjalo. I, koliko se god pokušavalo taj glas ušutkati, bilo je to nemoguće. Onaj tko je pjesmu *Mlad užežen u ljubavi* izderao iz Martellinijeva zbornika – neovisno kad je to učinio – zacijelo je vjerovao da tim činom sprečava javnu sablazan i širenje nemorala. Onaj tko je pjesmu prepisao i time je sačuvao, bio je drukčijega mišljenja: književnost u čovjekovu životu ima – i mora imati – različite uloge, ona je izraz života, a on, kako znamo, ima mnogo lica.

***

Osim nekoliko sačuvanih stihova iz rukopisa B 1415/2 i prijepisa u rukopisu br. 678, poznajem još tri prijepisa pjesme *Mlad užežen u ljubavi*: jedan se pod signaturom J 3712/T 432 čuva u Pragu (Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna)¹² i dio je knjižnice „Bibliotheca Rhacusina” Milana Rešetara, drugi je pod signaturom IV b 82 u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, a treći se nalazi u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u rukopisu R 5320, koji je načinio Marko Marinović (1792–1871). U praškom rukopisu pjesma je pisana dvostupčano s obje strane jednoga lista, inače rukopisom neurednim i iznimno teško čitljivim. Prijepis je nastao polovicom 18. stoljeća (Kratofil, 1994, 248), a sastavak je kraći od onoga u br. 678, tj. nedostaju mu stihovi 105–182. Verzija u rukopisu IV b 82 također je prepisana na jednom listu u dva stupca, no još je kraća: završava 48. stihom. U oba je prijepisa iza posljednjega stiha ostalo još prostora, što znači da prepisivači u predlošcima nisu našli više od onoga što su prepisali. Marinovićev prijepis potječe iz 1818. godine, a riječ je o verziji kojoj – kao i prijepisu iz Praga – nedostaju stihovi 105–182. Rukopise sam u kritičkom aparatu bilježio sljedećim siglami: *P* = J 3712/T 432, *Z* = IV b 82, *M* = R 5320.

Kako je rečeno, najraniji meni poznati zapis začinke *Mlad užežen u ljubavi* nalazio se u starijem Martellinijevu rukopisu B 1415/2, a zacijelo ju je prepisivač rukopisa br. 678 otuda i prepisao. Na taj me zaključak, s jedne

¹² Snimku rukopisa dobio sam dobrotom Lukáša Babke, ravnatelja Slovanske knihovne.

strane, nuka činjenica da je Martellini u isti zbornik prepisao maskerate *Vrtari* Antuna Sasina (oko 1518 – ?1595) i *Remeta* Mavra Vetranovića (1482–1576), koje također nalazimo u br. 678¹³. S druge pak strane, osam ljubavnih začinki u Martellinijevu rukopisu B 1415/1 prepisano je – i to istim redosljedom – u rukopisu br. 678. Sudeći po sadržaju, njegov je prepisivač volio pjesme u kojima se o ljubavi govori slobodnije i senzualnije, baš kao i Martellini. Inače, rukopis je nastao u prvoj polovici 18. stoljeća, o čemu govori prepisivačeva bilješka na drugom unutarnjem listu: ispod zapisa u vrhu stranice „Laus Deo, é Maria” i početka prve pjesme „Nije noći ni danka u kî bez pristanka” s desne strane stoji bilješka „Venetia 17 No(vem)bre 1720”. Prepisivač nije bio Dubrovčanin, nego čakavac, što svjedoči pisanje fonema /i/ digramom <ie> (*lievadi* = livadi, *biela* = bila, *uieme* = vime, *strieghu suietu* = strigu svitu, *okuasiet* = okvasit).

U izdanju začinke *Mlad užezen u ljubavi* pridržavao sam se sljedećih načela: prenio sam ju u suvremenu latiničnu grafiju ne dirajući u jezik, a interpunkciju sam prilagodio današnjem standardu. Sekvencu <ar> za slogotvorno /t/ transkribirao sam kao <r>, a u samoglasničke skupove umetao sam intervokalno /j/. Palatale /lj/ i /nj/ bilježio sam grafemima <ł> i <ň>, a nejotirane skupove /l+/j/ i /n+/j/ grafemima <lj> i <nj>. Futurske oblike pisao sam fonetski (*Spouidichiu* = spovidi' ću). Ponešto je dvojbi u transkripciju unijelo pisanje fonema /i/ digramom <ie>. No dok je kod maloprije navedenih primjera jasno kako ih treba transkribirati, nije do kraja jasno kako treba prezvukovati sljedeće oblike: *niesu* = nijesu/nisu; *rasumiela* = razumjela/razumila; *bielo* = bijelo/bilo; *riet* = rijet/rit; *rieci* = riječi/riči; *suiet* = svijet/svit; *isriet* = izrijet/izrit; *diete* = dijete/dite; *miesto* = mjesto/misto; *ziedim* = cijedim/cidim; *smiehom* = smijehom/smihom. Budući da je riječ o pjesmi nastaloj u Dubrovniku, odlučio sam spomenuta mjesta prenijeti u njihovoj (i)jekavskoj inačici, ostavljajući ikavske oblike samo ondje gdje je zapis nedvojbjen (pina, čovik, rit, osmihnuti).

¹³ Martellini je sastavak naslovio *Tužba remete, od Svetoga Andrije kaluđera*, a i u rukopisu br. 678 naslov je gotovo identičan: *Tužba remete, Svetog Andrije kaluđera*. Ipak, prepisivač rukopisa br. 678 nije prepisao cio sastavak nego samo 204 stiha.

Literatura

- Bogdan, T. (2002). *Ženski glas hrvatskih petrarkista*. „Republika”, br. 3–4, str. 113–119.
- Bojović, Z. (1980). *Barokni pesnik Petar Kanavelović*. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti.
- Bošković Stulli, M. (1978). *Povijest hrvatske književnosti*. Knj. 1: *Usmena književnost*. Zagreb: Liber.
- Kastropil, S. (1954). *Rukopisi Naučne biblioteke u Dubrovniku*. Knj. I. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kombol, M. (1961). *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Korkut, D. (1958–1959). *Turske ljubavne pjesme u zborniku Miha Martelinija Dubrovčanina iz 1657 g.* „Prilozi za orijentalnu filologiju”, br. VIII–IX, str. 37–62.
- Körbler, Đ., Rešetar, M. (1938). *Djela Ćiva Frana Gundulića*. Stari pisci hrvatski, knj. IX. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kratofil, M. (1994). *Milan Rešetar a jeho „Bibliotheca Rhagusina” (Dubrovnická Knjihovna)*. „Most/The Bridge”, str. 201–254.
- Kurelac, F. (1866–1868). *Runje i pahuljice: pěsni podrugljive i pastierske, ponajveć Dubrovačke*. Zagreb: Tiskom Boranića i Rožmanića.
- Letić, B. (1971). *Zbornik Miha Martelinija*. „Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor”, br. 1–2, str. 279–296.
- Pantić, M. (1961). *Manji prilozi za istoriju naše starije književnosti i kulture (III): 2. Dva zaboravljena teksta stare dubrovačke meličke lirike*. „Zbornik istorije književnosti”, br. 2, str. 82–83.
- Pantić, M. (1962). *Derviš Korkut, Turske ljubavne pjesme u zborniku Miha Martelinija Dubrovčanina iz 1657. godine. Prilozi za orijentalnu filologiju VIII–IX/1958–9, Sarajevo, 1960, str. 37–62*. „Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor”, br. 3–4, str. 266–267.
- Pavličić, P. (1995). *Hrvatski barokni stih kao društvena pojava*. U: P. Pavličić. *Barokni stih u Dubrovniku*, Dubrovnik: Matica hrvatska, str. 169–188.
- Ratković, M. (1971). *Djela Dživa Bunića Vučića*. Stari pisci hrvatski, knj. 35. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Rešetar, M. (1918). *Djela Inacija Ćorĝi (Iĝnata Đorđića)*. Stari pisci hrvatski, knj. XXIV/1. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Rešetar, M. (1920). *Sitni prilozi: 2. Pirna pjesma Ćona Palmotića*. „Građa za povijest književnosti hrvatske”, br. 9, str. 66–67.
- Stipčević, S. (1973). *Vladislav Menčetić, dubrovački pesnik XVII veka: život i delo*. Beograd: Institut za književnost i umetnost.
- Stojan, S. (2003). *Vjerenice i nevjernice: žene u svakodnevici Dubrovnika (1600–1815)*. Zagreb–Dubrovnik: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za povijesne znanosti.
- Tatarin, M. (2015). *Jedan hrvatski prepjev iz Ariosta: „Pripovijes od Lidije”*. „Građa za povijest književnosti hrvatske”, br. 38, str. 183–253.

Vuletić Vukasović, V. (1892). *Dubrovački zbornik turskijeh sevdalinaka (ljubovnijeh pjesama od god. 1657)*. „Iskra”, br. 7–8, str. 49–50.

***

[MLAD UŽEŽEN U ĽUBAVI]

Mlad užežen u ljubavi
na jednu se mladu stavi,
okom su se razumjeli¹⁴,
stat se zajedno¹⁵ nijesu smjeli.
Majka mómu vrlo¹⁶ gleda 5
i samoj [j]joj nikud¹⁷ ne dá,
misli oba tvrdo more¹⁸
da zajedno progovore.
Mladić mómi¹⁹ okom miga
razumjela jeda bi ga 10
i oko²⁰ joj hoće reći
„Kad ti mati pođe leći
i kad zaspi, ti se ukradi,
ja te čekam na livadi²¹
ter ćemo se poigrati 15
igrom kom ti igra mati²².
Domišlata je²³ bila móma,
ukrala se noćno iz doma,
k svomu dragu došla²⁴ hrlo,
zagrlila je²⁵ űnemu grlo, 20
dopustila űnemu paka
što i mužu žena²⁶ svaka.

¹⁴ 3 razumjeli] razumili; *Z, M*: razumjeli.

¹⁵ 4 stat se zajedno] *P, Z*: za'edno stat se; *M*: za'edno stati.

¹⁶ 5 mómu] *Z, M*: mladu | vrlo] *P, Z, M*: tvrdo.

¹⁷ 6 nikud] *Z*: nigdi.

¹⁸ 7 misli] *Z*: misleć | tvrdo] *P, Z*: Ľuto; *M*: Ľubko | more] *Z*: gore.

¹⁹ 9 Mladić mómi] *Z*: Djetić mladaj; *M*: Mladac mómi.

²⁰ 11 oko] *P*: ovo; *Z*: okom; *M*: s okom.

²¹ 14 ja ... livadi] *P*: dođi, čekam te na livadi.

²² 16 igrom ... mati] *Z, M*: na igre kē ti igra i mati.

²³ 17 je] *P*: *izostavljeno* je.

²⁴ 19 k] *Z*: *izostavljeno* k | došla] *P, M*: pošla.

²⁵ 20 zagrlila je] *P*: zagrlivši; *Z*: zagrlila; *M*: zagrluši.

²⁶ 22 što i] *P, M*: što svom | mužu žena] *Z*: žena mužu.

Bila je mómi jošte dzora²⁷,
 ali mlacu do umora,
 zagrljeni²⁸ počivali, 25
 razbludno se²⁹ gonetali.
 Mladić veli³⁰: „Ugoneni
 sad gonetku ovu³¹ meni:
 `Neki ñeku kad pritisne,
 rukami joj dojke stisne, 30
 među noge ñoj upade,
 usred stegan³² glavu klade
 i čudnu ti rados³³ ima
 kad se bijelo izažima³⁴.
 Reče móma: „Ta je lasna 35
 rijet gonetka, mã nije časna³⁵.
 Na tu mladić³⁵ odgovara
 da se ona tvrdo³⁶ vara
 er gonetka sama³⁷ pravi
 kad se muze vime kravi. 40
 Veli móma: „Drugu opeta³⁸,
 da ñu, ovu ti goneta³⁹.
 `Stvar je crna, nije⁴⁰ gruba,
 ima usta mã bez⁴¹ zuba,
 kad se u sebi taj ražeže⁴², 45
 pušta bijele pine od preše,
 mã ako hoćeš⁴³ da se ustavi,

²⁷ 23 je] *P*: izostavljeno je | mómi] *M*: móma | dzora] *P*, *Z*, *M*: hora.

²⁸ 25 zagrljeni] *P*: zagrlivši.

²⁹ 26 razbludno se] *M*: i u bludnosti.

³⁰ 27 veli] *M*: veli [j]om.

³¹ 28 ovu] *P*: ovuj.

³² 32 usred] *P*: i srijed | stegan] *M*: stegna.

³³ 33 i] *P*: oh; *Z*: ah | rados] *Z*: druga ruka nadredno dopisala: slados | i čudnu ti rados]

M: oh, čudnu ti slados.

³⁴ 36 mã nije časna] *P*, *M*: ali [j]e masna.

³⁵ 37 Na tu mladić] *P*: Na nj mladić; *M*: Na toj mladac.

³⁶ 38 tvrdo] *P*, *M*: veoma; *Z*: vrlo.

³⁷ 39 sama] *M*: samo.

³⁸ 41 Veli móma] *Z*, *M*: Móma veli | opeta] *P*: opetuj.

³⁹ 42 goneta`] *P*: gonetuj.

⁴⁰ 43 nije] *Z*: ma nije; *M*: ñu nije.

⁴¹ 44 mã bez] *Z*: mã ne; *M*: a bez.

⁴² 45 taj ražeže] *P*: tad ražeže; *Z*: ter ražeže; *M*: tad užeže.

⁴³ 47 mã ako hoćeš] *Z*: i ako hoće; *M*: mã ako ti hoć' | hoćeš] *P*: hoć'.

dugo i tvrdo u ņu stavi⁴⁴.
 Mómo mladić na to⁴⁵ veli:
 „Vam pod skutom to⁴⁶ nije li?” 50
 Tvrdo móma osmihnu⁴⁷ se,
 izgovarat paka⁴⁸ uze:
 „Nepoštene nijesu stvari
 nego lonac kad se vari⁴⁹.
 Opet mladac⁵⁰ ņoj govori: 55
 „Nuti, ovu⁵¹ izgovori!
 Dva su⁵² gola zajedno stala,
 jedan odzgar, drugi ozdala,
 o kosmatu svaki radi⁵³,
 sprva napre pak osladi⁵⁴, 60
 gori i doli sobom miće⁵⁵
 i kosmato tu razmiće⁵⁶.
 Mlada na to sta misleći⁵⁷,
 paka mlacu hoće reći⁵⁸:
 „To je igra⁵⁹, drugo nije, 65
 kû⁶⁰ igrasmo maloprije”.
 Mladac reče: „Moja drúgo,
 ta gonetka drži⁶¹ drugo,
 spovidi' ću⁶² tebi i tu:

⁴⁴ 48 i] *P*: izostavljeno i | dugo ... stavi] *U P* iza toga stiha slijedi: Žene, ovo stvar je vaša, / ali [j]e ljudim veomi draža; *M*: Znam, ovo stvar je vaša / kâ je ljudima vam najdraža. *Stihove na tom mjestu ima i Ferić u desetoj zagonetki.*

⁴⁵ 49 mladić na to] *M*: na toj mladić.

⁴⁶ 50 to] *M*: toj.

⁴⁷ 51 osmihnu] *P, M*: posmjehnu.

⁴⁸ 52 izgovarat paka] i govorit ņemu.

⁴⁹ 54 nego ... vari] *P*: neg kad s lonca ključ udari; *M*: nego (*ostavljen prazan prostor*) udari.

⁵⁰ 55 mladac] *M*: mladić.

⁵¹ 56 ovu] *P*: ovuj; *M*: ovoj.

⁵² 57 su] se.

⁵³ 59 radi] *P, M*: rabi.

⁵⁴ 60 osladi] *P, M*: oslabi.

⁵⁵ 61 i] *P, M*: izostavljeno i | miće] *M*: miću.

⁵⁶ 62 i] *P*: ter | tu] *P*: tuj | i ... razmiće] *M*: ter kosmatu tuj razmiću.

⁵⁷ 63 Mlada ... misleći] *P, M*: Móma na toj sta misliti.

⁵⁸ 64 hoće reći] *P*: hotje riti; *M*: hotje rijeti.

⁵⁹ 65 To je igra] *P, M*: Ta igra, brajo.

⁶⁰ 66 kû] *P*: negli kû; *M*: neg kû.

⁶¹ 68 ta] *P, M*: taj | drži] *P, M*: zdrži.

⁶² 69 spovidi' ću] *P, M*: spovidje' ću.

kad nožice strigu svitu". 70
 Ona ņega opet sreta
 da ga opet zagoneta⁶³:
 „Okolo ņeke često rađu⁶⁴
 strane di [j]oj šupku⁶⁵ nađu,
 i kad dođem ja uza ņu⁶⁶ 75
 vaskolik se prostrem⁶⁷ na ņu
 i oporo uzmem⁶⁸ u ruku
 i⁶⁹ svega ga ņoj zavuku,
 suh unutra postavi se,
 opet⁷⁰ mokar izvadi se". 80
 Mladac mómí pravi⁷¹ da je
 kad se dragi s dragom staje,
 mã je dikla⁷² istomači:
 „Moje riječi ne opači!
 Gonetka je kad kogodi⁷³ 85
 uzme konop, pođe k vodi,
 vãs se prostre priko puča⁷⁴
 ter⁷⁵ konopom vodu kuća,
 suh i opor u ņu⁷⁶ ulazi,
 tu ga voda⁷⁷ ončas skvasi". 90
 Mladić opet jednu izmaće:
 „Ugoneni ovu, braće!
 Jes ped u ņem dobre diļine⁷⁸,
 za kosmatim vrlo⁷⁹ gine,

⁶³ 72 da ... zagoneta] *P*: da ņe priču on goneta; *M*: da ņe prije on goneta.

⁶⁴ 73 rađu] *M*: zađu.

⁶⁵ 74 šupku] *P*: riječ teško čitljiva; možda: često; *M*: šortu.

⁶⁶ 75 i ... ņu] *P* i *M* toga stiha nemaju.

⁶⁷ 76 prostrem] *M*: prostre.

⁶⁸ 77 i oporo] *P*: dugi (*nesigurno čitanje*); *M*: gdi ga opeta | uzmem] usmen.

⁶⁹ 78 i] *M*: ter.

⁷⁰ 80 opet] *P*, *M*: a pak.

⁷¹ 81 pravi] *P*: priča | mómí pravi] *M*: veli stvar ta.

⁷² 83 mã je dikla] *M*: moju ti sada.

⁷³ 85 kogodi] kogodir.

⁷⁴ 87 vãs se prostre] *Prepisivač je zabunom ponovno prepisao početak prethodnoga stiha uzme konop, a onda je te riječi prekrižio. | priko] M*: pridnu.

⁷⁵ 88 ter] *P*, *M*: i.

⁷⁶ 89 ņu] *P*: ņ | suh i opor u ņu] *M*: suh opeta u ņ.

⁷⁷ 90 tu] *P*: pak | tu ga voda] *M*: pak ga u vodu.

⁷⁸ 93 Jes ... diļine] *P*: Dobri u ņem ped diļine; *M*: Dobre u ņemu ped diļine.

⁷⁹ 96 vrlo] *M*: tvrdo.

čas i načas ⁸⁰ diže glavu,	95
čoviku je za zabavu.	
Crĳen klobuk prokomoli,	
a dvoje mu visi ⁸¹ doli”.	
„Ja znam tu ⁸² stvar”, reče móma,	
„scijene žene ņu veoma,	100
za imat je vrlo ⁸³ rade,	
ňom se igraju i naslade”.	
„Uz tu ⁸⁴ nijesi rekla slova,	
toj kragujac ⁸⁵ jes od lova”.	
Drugú móma pak zateče	105
onom misli koju reče:	
„Dva se ištu ⁸⁶ zajedno stati	
i oba su dva kosmati,	
koje ozdo stoji muče,	
gorņi tiska da zavuče	110
i cić toga nogu diže	
neka joj ga stavi niže”.	
Mladić veli: „To je najdraža	
stvar kojom se svijet uzmaža”.	
Boĳe je móma istomači:	115
„To je hječva kad se oblači”.	
Opet mladić jednu tište	
jeda od ņe izrijet ište:	
„Peča je dobra, ždrila je uboga,	
[...]” ⁸⁷ ,	120
zasve dobro da kopore,	
jedva ulisti krajac more,	
micah, micah i ņem’ maknuh,	
rasprostranih i zamaknuh”.	
Rit je móma nije umila,	125
da je gruba stvar je mnila ⁸⁸ ,	
mā je mladac ņoj ispravi:	
„Rukavica kad se stavi”.	
Opet móma jednu izmače:	

⁸⁰ 95 čas i načas] *P, M*: Vrat nadiže.

⁸¹ 98 visi] *M*: vise.

⁸² 99 tu] *P, M*: tuj.

⁸³ 101 vrlo] *P, M*: tvrdo.

⁸⁴ 103 Uz tu] *P, M*: Uprav.

⁸⁵ 104 kragujac] *M*: kraguĳac.

⁸⁶ 107 ištu] iste.

⁸⁷ 120 [...] *Prepisiivač je za stih ostavio prazan prostor.*

⁸⁸ 126 mnila] mñila.

„Izgovori ovu, braće! Stvar je šupla i primala, mä slobodno dugo kala. Kad se u řu uļa kane krilajući sva ostane, ne mogu biti bez ře ļudi, u tmařini svak je řudi”.	130
Mladac veli: „To je řupka svakoj řeni niže pupka”.	135
Mä je móma izgovori: „Lukirna je kada gori”.	140
Opet momak jednu veli kū izrijeti od ře řeli: „Ležeć, k meni dođe muće, ozdo mi ga ter zavuče, mićuć pusti toli dosta da mi trbuh nadmen osta, pak u meni ne osta duha dajuć nadvor iz trbuha”.	145
Móma veli: „Řena to je kad porađa dijete svoje”.	150
Momak veli: „Tu rijeć mini, servicio ⁸⁹ je kad se čini”.	
Opet móma drugu veli: „Izrec’ ovu, braće mili! Maře i veće jes od pedi kū okvasit čovik ne řtedi, zamočit ga u crne usti, miće mokro dokle ispusti, opet mnokrat toli često bada i miće u isto mjesto”.	155
Momak veli: „To su slasti koje řele řenske vlasti”.	160
„Ne pogleda doli niže, to je perom kad se piše”.	
Veli momak: „A ti meni sada ovu ugoneni! Djevojke su veoma rade i opora cijedim kade o tu stvar se počnu biti ka’ će u svoju prije staviti, kom u svoju tak nameřti mogo da bi [j]oj vās uljesti”.	165
	170

⁸⁹ 152 servicio] *klistir*.

Na tu móma niemu veli:
„Vam u gaćah to nije li?”
„Ne zažimlji smijehom oči,
to je kroz surlu kad se toči”. 175

Uto poče dan svitati,
ñih obijuh voļa hitati,
rvaše se još u dzoru,
ko bi jači osta goru, 180
paka kako boļe svanu,
svak otide na svoju stranu.